

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

ירושלים, כ"ט באדר תשס"ז

19 במרס 2007

המלצות הוועדה לעדכון תקנות מי השתייה בנושא הפרת מי השתייה בישראל

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת, שכותרתו "ההשלכות של הפרת מי השתייה על בריאות הציבור – ישיבת המשך". במסמך יוצגו השינויים שחלו בהמלצות הוועדה לעדכון תקנות מי השתייה בנושא הפרת מי השתייה בישראל. תחילה המליצה הוועדה להותיר על כנה את החובה להפליר את מי השתייה בישראל, אולם לאחר פרסום המלצותיה לעיון הציבור ולאחר דיונים נוספים בנושא, ממליצה הוועדה למשרד הבריאות לבטל את החובה להפליר את מי השתייה בישראל ולהותיר את ההחלטה בנושא בידי הרשויות המקומיות.

א. מבוא

בשנת 1998 תוקנו תקנות בריאות העם (איכותם התברואתית של מי השתייה), התשל"ד-1974, ונקבע כי ממאי 2001 חובה להוסיף פלואוריד למים בכל היישובים בישראל שבהם למעלה מ-5,000 איש. הוספת פלואוריד למי השתייה נועדה לצמצם את תחלואת עששת השיניים. על-פי משרד הבריאות, כ-80% מהאוכלוסייה בישראל מקבלים כיום מים מופלרים.¹

ב-13 במאי 2003 מינה מנכ"ל משרד הבריאות את הוועדה לעדכון תקנות מי השתייה, בראשות פרופ' אבנר עדין מהאוניברסיטה העברית בירושלים (להלן – ועדת עדין).²

להלן רשימת חברי הוועדה: פרופ' שמעון בלקין מהאוניברסיטה העברית בירושלים; פרופ' אשר ברנר מאוניברסיטת בן-גוריון; פרופ' נח גליל מהטכניון; פרופ' עובדיה לב מהאוניברסיטה העברית בירושלים; עו"ד צבי לוינסון; מר רפי הלפרין, מהנדס; גב' שרה אלחנני, מנהלת האגף לאיכות המים בנציבות המים; פרופ' גרי וינסטון, טוקסיקולוג בריאות הסביבה במשרד הבריאות; מר שלום גולדברגר, מהנדס ראשי לבריאות הסביבה במשרד הבריאות; ד"ר ישעיהו בר-אור, מדען ראשי של המשרד להגנת הסביבה; ד"ר ברכה לימוני-רליס, מנהלת יחידת איכות המים בחברת "מקורות"; מר שמעון צוק, נציג הארגונים הלא ממשלתיים; מר אלכס קושניר, נציג מינהל המים ברשויות המקומיות במשרד הפנים; מר חזי ביאליק (החליף את מר קושניר); עיריית הן, מהנדסת ארצית למי שתייה במשרד הבריאות (שימשה מזכירת הוועדה).

על הוועדה הוטלו התפקידים האלה: לבחון את הצורך בקביעת תקנים לחומרים שאינם נכללים היום בתקנות ואת הצורך בעדכוןם ובשדרוגם של התקנים הקיימים; לדון בתקן לאיכות מי ים מותפלים; לדון

¹ אתר משרד הבריאות,

<http://www.health.gov.il/pages/default.asp?pageid=2528&parentid=806&catid=104&maincat=26>, תאריך כניסה – 14 במרס 2007.

² לכתב מינוי הוועדה ראו http://www.health.gov.il/Download/pages/minuy_vahada_maim.pdf, תאריך כניסה – 14 במרס 2007.

בשימוש בקולחים מותפלים כמי שתייה; לדון בטכניקות לשמירת מי שתייה במכלים ציבוריים ופרטיים לשעת חירום; לדון בנושאים נוספים שיעלו על סדר היום במהלך ישיבות הוועדה.³

הדיון הציבורי בהשפעות הבריאותיות של הפלרת מי השתייה, המתנהל בישראל בשנים האחרונות, הוביל את הוועדה לכלול נושא זה בדיוניה ובהמלצותיה.

ג. המלצות הביניים של הוועדה, שפורסמו לעיון הציבור הרחב בשנת 2006⁵

בשנת 2006 פרסמה ועדת עדין המלצות ביניים בנושא עדכון תקנות מי השתייה והעבירה אותן לעיון הציבור הרחב בהליך של "שימוע ציבורי", על מנת לקבל מהציבור תגובות עליהן. הוועדה הצהירה כי לאחר בחינת התגובות תשוב ותסכם את המלצותיה לפני הגשתן למנכ"ל משרד הבריאות.

בסיכום המלצות הביניים, שפורסמו לעיון הציבור הרחב, בנושא הפלרת מי שתייה נכתב כי "התקנות מחייבות כיום את ההפלרה של מי שתייה המסופקים ביישובים שבהם יש מעל 5,000 תושבים, והוועדה התייחסה לשאלה אם יש צורך לבטל חובה זאת מהבחינה הבריאותית".⁶

הוועדה ציינה כי מאז 1998 פורסמו בעולם שני מחקרים מקיפים בנושא הפלרת מי השתייה – דוח יורק ודוח של המרכז האמריקני לבקרת מחלות – שסקרו מספר גדול מאוד של מחקרים קודמים. הוועדה כתבה כי "שני הדוחות מצביעים על כמה מסקנות, כדלקמן:

- כל המחקרים שנסקרו היו באיכות מחקרית בינונית עד נמוכה;
- המחקרים שנסקרו אינם מראים על פגיעה בריאותית כלשהי הנגרמת על-ידי הפלרת מי שתייה;
- המחקרים מצביעים על עלייה ממוצעת של 15% במספר הילדים ללא סתימות בשיניים באזורים מופלרים לעומת אזורים עם ריכוז נמוך של פלואוריד במים, וירידה ממוצעת בהתאם של 2.25 באינדקס DMF של פגיעה בשיניים;
- המחקרים (נמצאו רק מחקרים באיכות נמוכה) מראים על עלייה ממוצעת בהתאם של 4% בפלואורוזיס של השיניים;
- ריכוז הפלואוריד במים המופלרים נמוך באופן משמעותי מהריכוז המותר של פלואוריד במים לא מופלרים בארצות מפותחות;
- השוואת מקרי העששת בארצות שונות הראתה מגמת ירידה לאורך השנים בקצב דומה הן בארצות בהן מפלירים את המים והן באלה שלא מפלירים בהן את המים".⁷

³ הוועדה הקימה שש ועדות משנה, שבדיוניהן השתתפו מומחים בתחומים שונים, כדלקמן: ועדת משנה כימית, ועדת משנה מיקרוביאלית, ועדת משנה פיזיקלית, ועדת משנה לטיפול במים (תכנון ותפעול מתקני מים), ועדת משנה לחומרים וועדת משנה ליישום התקנות ולניסוחן.

⁴ הוועדה לעדכון תקנות איכות מי השתייה (ועדת עדין) סיכום המלצות ביניים של הוועדה – לצורך "שימוע ציבורי", http://www.health.gov.il/Download/pages/minuy_vahada_maim.pdf, תאריך כניסה – 14 במרס 2007.

⁵ שם.

⁶ שם, עמ' 9.

ועדת עדין ציינה כי "בפני הוועדה הועלו גם טענות כי הפלרת מי שתייה היא תהליך לא יעיל למניעת עששת, בעל השפעות רבות שלא נחקרו עד תומן מהבחינה הבריאותית והסביבתית, וכי הפלרה אינה תהליך בן קיימא. לכן, מעט מדינות מפותחות בעולם אימצו אותה ובצורה חלקית בלבד".⁸

להלן המלצות הוועדה שפורסמו לעיון הציבור:⁹

1. "להשאיר את ריכוז הפלואוריד המרבי המותר כיום בתקנות.
2. לתמוך בהמשך חובת ההפלרה ביישובים המונים יותר מ-5,000 תושבים, מותנה בקיום מחקר ארוך טווח על השפעת התחלת ההפלרה בירושלים על הפלואורוזיס, בפיקוח ועדת היגוי בלתי תלויה, ודיון על הממצאים בתוך 10 שנים.
3. לדון בשנית בנושא הפלרת חובה בתוך חמש שנים".

למעשה, בהמלצות הוועדה שפורסמו לעיון הציבור יש המלצה להותיר על כנה את החובה להפליר את מי השתייה בישראל, אולם היא מותנית בקיום מחקר ארוך טווח על השפעת ההפלרה על הפלואורוזיס ובקיום דיון על הממצאים בתוך עשר שנים.

ג. ההמלצות הסופיות של הוועדה¹⁰

לאחר קבלת ההערות מן הציבור, בסוף שנת 2006 נערכו בוועדה דיונים בנושא הפלרת מי השתייה. לדיון הוזמנו התומכים בהפלרה והמתנגדים לה, והם הציגו את עמדותיהם. **השאלה המרכזית שעלתה בדיון היתה אם להמליץ על ביטול החובה להפליר את מי השתייה.**

בהצבעה שקיימו חברי הוועדה בנושא זה תמכו שישה מהחברים שהשתתפו בדיון בביטול החובה להפלרת המים ובהשארת הנושא להחלטה מקומית. ארבעה חברים תמכו בהשארת החובה להפליר את המים על כנה, וחבר אחד נמנע. מרבית חברי הוועדה סברו שיש להמליץ על ביצוע מחקר – שכן תהיה לו חשיבות לגבי היישובים שבהם ימשיכו להפליר את המים, ותוצאותיו ישמשו בסיס לדיון בהמשך ההפלרה בעתיד. סוכם כי צוות מצומצם ינסח את המלצות הוועדה.

להלן ההמלצות הסופיות של הוועדה, שיוגשו למנכ"ל משרד הבריאות במהלך השבוע:

א. "הוועדה ממליצה להשאיר את התקנים לריכוזי פלואוריד במים ברמות הקיימות כיום בתקנות. הריכוז המרבי המותר של פלואוריד במים יהיה 1.4 מג"ל באזור א' ו-1.7 מג"ל באזור ב'. עבור מים מופלרים הריכוז המיטבי של פלואוריד במים יהיה 0.8 מג"ל ו-1.0 מג"ל באזורים א' ו-ב' בהתאמה.

ב. מי ים מותפלים יופלרו לריכוז המיטבי האמור, ביציאה ממתקן הפלרה.

⁷ שם, עמ' 9.

⁸ שם, עמ' 9.

⁹ שם, עמ' 9.

¹⁰ מתוך פרוטוקולי ישיבות ועדת עדין, שנשלחו לוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת.

ג. ההפלרה של המיס צריכה להיות מלווה במחקר ארוך טווח שיבחן את השפעת ההפלרה בתנאי מדינת ישראל, בפיקוח ועדת היגוי בלתי תלויה שתוקם לאלתר. דיון על ממצאי המחקר ייערך בתוך 10 שנים.

ד. הוועדה ממליצה לדון שנית בנושא ההפלרה בעוד 5 שנים.

ה. בדיון שקיימה הוועדה לגבי המשך חובת ההפלרה של המיס, היא לא הצליחה להגיע לתמימות דעים. מרבית חברי הוועדה (שישה כנגד ארבעה ואחד נמנע) היו בדעה שההפלרה לא צריכה להיות חובה ממלכתית גורפת, אלא נתונה להחלטה על-פי צורכי הציבור בכל מקום.

ניתן לראות כי בניגוד להמלצות שפורסמו לעיון הציבור, בהמלצות הסופיות שיוגשו למנכ"ל משרד הבריאות נכללת ההמלצה, שהתקבלה על דעת הרוב בוועדה, לבטל את החובה להפליר את מי השתייה בישראל ולהותיר את ההחלטה בידי הרשויות המקומיות.

כאמור, ישיבתה האחרונה של הוועדה נערכה ב-26 בדצמבר 2006, והמלצותיה יוגשו למנכ"ל משרד הבריאות במהלך השבוע.

פרופ' עדין מסר כי המלצת הוועדה התקבלה לאחר ויכוחים סוערים בנושא בין המתנגדים להפלרת מי השתייה לבין התומכים בה. לדבריו ההחלטה מבוססת על שני שיקולים מרכזיים שהובאו בפני חברי הוועדה:¹¹

ראשית, כל המחקרים שנעשו בתחום ההשפעות הבריאותיות של ההפלרה הם ברמה מדעית נמוכה, וברובם אף נמצאו פגמים מדעיים. לכן הוועדה ממליצה למשרד הבריאות לערוך מחקר ארוך-טווח שיבחן את השפעתה של ההפלרה הנעשית במדינת ישראל, בפיקוח ועדת היגוי בלתי תלויה. הוועדה ממליצה עוד כי דיון בממצאי המחקר ייערך לאחר עשר שנים.

שנית, שני הדוחות המרכזיים שממצאיהם הוצגו בפני הוועדה מעלים כי במשך השנים פחתו מקרי העששת בקצב דומה הן בארצות שבהן מפלירים את המיס והן בארצות שבהן לא מפלירים את המיס. כזכור, ההחלטה להוסיף פלואוריד למי השתייה בישראל נועדה לצמצם את תחלואת עששת השיניים.

במכתב ששלח מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' אבי ישראלי, לוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת ביום 21 בפברואר 2007 נכתב: "התקנות הנוגעות להוספות פלואור למים בעיני עומדות. אנו עוקבים כל הזמן אחר הספרות המקצועית בנושא".¹² במכתבו לא התייחס פרופ' ישראלי לעבודת ועדת עדין ולא ציין אם מדיניות משרד הבריאות בנושא הפלרת מי השתייה תיבחן מחדש לאחר קבלת המלצות הוועדה.

כתיבה: שלי לוי

אישור: שרון סופר, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

¹¹ פרופ' אבנר עדין, יו"ר הוועדה לעדכון תקנות איכות מי השתייה, שיחת טלפון, 15 במרס 2007.

¹² פרופ' אבי ישראלי, מנכ"ל משרד הבריאות, מכתב לוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת, 21 בפברואר 2007.